

Willem de Zwijgerkerk, 1 juli 2018.

Verkondiging bij Jesaja 3:25-4,6 en Marcus 5:22-43

Voorganger: ds. Cor Ofman

't Is maar goed, zei de dominee tegen de boer die zijn land bewerkte, dat God de wasdom geeft. Maar de boer antwoordde: 'Nou dominee, dan had je deze grond moeten zien toen God het hier nog alléén deed...' Waar of niet waar? God houdt de hele wereld in zijn hand, staat er in een oude negro spiritual. Heeft Hij de touwtjes stevig in handen? Is Hij al-machtig? Heeft God de hand in ons leven? Ik ben opgegroeid met een godsbeeld dat dogmatisch stond als een huis. God was almachtig, alomtegenwoordig en alles kwam uit zijn vaderlijke hand: regen en droogte, rijkdom en armoede, gezondheid en ziekte. Ik kom dat beeld van God nog steeds tegen in mijn ontmoetingen met christenen uit de migrantenkerken en bij moslims. Bij ons lijkt dat dogmatische gebouw als een kaartenhuis in elkaar te zijn gezakt. Niet van vandaag of gisteren trouwens. Het begon buiten onze kerken al vlak na de oorlog: Hoe kun je geloven in een God die Auschwitz op zijn beloop heeft gelaten?

Als God almachtig is... Ik denk aan het verhaal over de koster van de sjoel in Warschau, die elke dag de deuren van de synagoge opende en het presentiegebed bad: 'O Adonai, hier zijn wij om Jou te dienen.' Steeds meer joden werden weggevoerd uit het getto. Toen hij als laatste was overgebleven, opende hij opnieuw de deuren van de synagoge, liep naar voren en bad: 'O Adonai, hier ben ik. Maar Jij, waar ben Jij?

Als God *bestaat*, hoe heeft Hij het laten gebeuren? Al die aanslagen, al die godsdienstoorlogen, al dat gewelddadig bloedverlies. Als God *gebeurt*, hoe bestaat het dan? Dominee-dichter Geert Boogaart schreef ooit:

'Dat *God* de verwekker is van polio, tuberculose, carcinoom,
oorzaak van ongeluk: een dijk die doorbreekt, een oorlog die uitbreekt,
een jonge moeder die sterft, een kind dat verdrinkt –
nooit zal ik zeggen: dat geloof ik.
Geen noodlot is onze God,
geen idee, geen systeem,
geen man die het allemaal uitstippelt,
nee, gelukkig niet.'

Het lijden wordt je niet door God aangedaan, maar door mensen. Kan God het lijden niet verhoeden? Dat zijn geen vragen van vandaag of gisteren. Het waren de vragen van Job, van onderdrukten die roepen om recht, die schreeuwen en zingen in psalmen van 'waarom'. In de klaagzang van de enkeling en in de klaagzangen van een heel volk.

Voor de ellende die mensen is overkomen, hebben mensen naar verklaringen gezocht. In het Eerste Testament kom je twee hoofdstromen tegen, die de ellende van mensen beschrijven en een uitweg wijzen. Eerst was er de slavernij van het Angstland, Egypte, waar de kinderen van Jacob eeuwenlang werden onderdrukt, maar waar God hen uitleidde met een sterke arm, en vóórging in wolk en vuur naar het land van de belofte. Eind goed al goed, zou je denken. Nee, toch niet. Het was het oude liedje: rijk onderdrukte arm, de koningen van Israël en Juda waren geen haar beter, ze waren met hun hofhouding uit op *eigen* gewin en niet op het welzijn van de mensen.

'Jeruzalem is gestruikeld, Juda is gevallen', zegt de profeet Jesaja, 'ze keren zich tegen de Heer in woord en daad.' En: 'Mijn volk, jullie leiders zijn verleiders, zij brengen jullie op een dwaalspoor.' Dat *moest* wel slecht aflopen.

Wanneer de lessen van het verleden worden vergeten, leidt dat tot ballingschap. 'Sions mannen vallen door het zwaard, rouw en droefenis heersen in haar poorten, berooid hurkt Sion neer op de grond.' Als de *toplaag* in ballingschap is weggevoerd, blijven er nog mensen *achter*. Wie daar is achtergebleven, schrijft Jesaja, 'zal heilig genoemd worden, *alle* mensen in Jeruzalem die *ten leven*

opgeschreven zijn.' Jesaja gelooft in herstel, hij verkondigt een beschutting tegen de hitte van de dag, tegen storm en regen 'wanneer de Heer het vuil van Sions vrouwen heeft weggewassen en het bloed van Jeruzalem heeft afgespoeld'.

Hoe dat gebeurt? Heeft *God* daar de hand in? De Duitse theologe Dorothee Sölle heeft ooit in een indrukwekkend gebed geformuleerd dat God geen *andere* handen heeft dan de *onze*, en dat door onze handen en onze handelingen zijn liefde en barmhartigheid aan het licht komen. Of *niet*. *Wij* zijn verantwoordelijk. Als *wij* onze ogen sluiten voor het leed, onze oren afsluiten voor de roep om ontferming en recht, als we onze stem niet verheffen tegen onrecht, ons hart niet laten ontroeren bij het zien van de nood van de ander, als we onze handen in de zak houden, waar ze handelend zouden kunnen optreden, dan wordt de Eeuwige onzichtbaar.

Huub Oosterhuis schreef over God: 'Hij is de stem die mensen aanbeveelt aan elkaar. En verder doet Hij niets. Hij komt niet tussenbeide als mensen elkaar doden in plaats van doen leven. Zoals Hij geen vliegtuigongeluk voorkomt. Evenmin als Hij natuurrampen veroorzaakt. God is niet anders aanwezig dan in dat *ene* woord waarin zijn hele levensonderricht is samengevat: heb lief de naaste die is zoals jij.'

God wordt gekend en gezien als je kijkt in het gelaat van die ander, die een appèl doet op jouw mededogen en medeleven. Dat wordt bij uitstek verwoord in de evangelieverhalen van het optreden van Jezus. Lijkt hij sprekend op God? Is in zijn handelen de hand van God te herkennen? In het evangelieverhaal van vanmorgen gaat het over twee bijzondere gebeurtenissen, over twee vrouwen waarbij het getal 'twaalf' een rol speelt. De eerste vrouw, een meisje nog, twaalf jaar jong, ligt op sterven. Ze heeft geen naam, ze is het dochtertje van... (van Jäirus, één van de religieuze leiders, die voor Jezus op zijn knieën valt en hem vraagt haar de handen op te leggen om te zorgen dat ze in leven blijft). Zegenende handen, handen waar kracht van uitgaat. Als moderne hoorder hou je je hart vast; het wordt toch geen optreden van Jomanda?

En Jezus gaat mee. Hij hoort de noodkreet van de vader. Maar hij heeft *niet* de hand in het vervolg. Het lijkt wel alsof Jezus de regie kwijt is, omdat zomaar opeens de hand van een *vrouw* het bovenkleed van Jezus van achteren aanraakt. Ze is al twaalf jaar ziek, ze verliest bloed, ze is daardoor volgens de joodse wet 'onrein' en onaanraakbaar. Wat voor leven moet ze hebben gehad, twaalf jaar lang? Maar, denkt ze bij zichzelf, als jarenlange behandeling door artsen geen resultaat heeft opgeleverd: 'Als ik alléén de *kleren* van die rabbi kan aanraken, zal ik gered worden.' Zodra ze dat doet, gebeurt *datgene* waar ze op heeft gehoopt.

Als zij haar hand *niet* had uitgestoken, zou er niets veranderd zijn. Als ze *niet* in beweging was gekomen, zou haar leven doorgedaan zijn als voorheen.

Geloof *kán* helen. Wie in aanraking komt met het evangelie, mag het goede nieuws aan den lijve ervaren. Maar niet alléén de *vrouw* heeft door de aanraking iets gevoeld, óók *Jezus*. Hij was er zich van bewust dat er kracht uit hem was weggestroomd. Niet eens door zijn helende handen, *niet* door zijn handelende optreden. Het gebeurde door aanraking van de andere kant, van de kant van de vrouw die haar geloof op hoop had gevestigd. Nee, die haar hoop op haar *geloof* had gevestigd. 'Jouw *geloof* heeft je gered.'

En toen kwam Jezus door dit oponthoud *te laat* bij het huis van Jäirus aan. Het oponthoud is uit de hand gelopen. Had Jezus niet beter aan gedaan *eerst* het meisje de hand op te leggen? De vrouw was toch niet in direct levensgevaar geweest. Had hij zijn tijd niet beter kunnen besteden? Heeft hij zijn tijd verpraat? Hij hoeft niet meer te komen, zeiden mensen tegen Jäirus, het is al te laat, je dochter is gestorven. Laat maar. Waarom zou je de rabbi nog langer lastigvallen?

Jezus vangt die woorden op en laat zich niet gezeggen. Hij wil ook bij Jäirus de vrees door het geloof vervangen: Wees maar niet bang, heb vertrouwen. Als je gelooft, hoef je niet bang te zijn. Toch?

Als Jezus het huis binnengaat, mogen, naast de ouders, alleen Petrus, Jacobus en Johannes mee. *Uitgerekend* de drie leerlingen die *getuige* hadden kunnen zijn van zijn doodsangst in de hof van Getsemane, als ze toen niet hadden liggen slapen.

‘Het meisje is niet gestorven, het slaapt.’ Weg met al die ach en wee roepers. Hij werkt ze het huis uit, die brood-troosters. Die kwamen voor het drama, niet voor een blijspel. Jezus trekt de ruimte binnen waar de dood zich heeft verschanst. En hij roept het meisje toe: ‘kom kindje, sta op’. En dat gebeurt. De dood heeft er niet van terug.

We zijn de dood voorbij! Dat zijn we ons lang niet altijd bewust. Misschien berusten wij te lang in situaties die leiden tot de dood. Zoals voor veel mensen *Afrika* is afgeschreven als een ‘verloren continent’. Mensen die elkaar afslachten in etnische conflicten, de ziekten die daar de dood verspreiden: aids, cholera, ebola. Ze komen hier naar toe en ze zijn niet echt welkom. We zien ze liever gaan dan komen. We bouwen muren, verschuiven de problemen naar buiten onze grenzen. Soms vraag ik me af, of *wij* niet de mensen zijn die maar moeilijk met bloedverlies kunnen omgaan. Of *wij* niet de mensen zijn die *als de dood zijn voor het leven*, dat we sámen op deze aarde van God moeten zien te delen. Daaruit moeten *wij* opstaan! *Wij* worden geroepen.

Bij Martin Luther King las ik: ‘Wij zijn geroepen de Barmhartige Samaritaan aan de kant van de weg des levens te spelen - maar dat zal alleen nog maar het begin zijn. Eens moet de *hele* weg naar Jericho herschapen zijn, zodat mannen en vrouwen niet mishandeld en beroofd zullen worden, terwijl ze hun levensreis maken. *Werkelijk* erbarmen houdt meer in dan het toewerpen van een munt aan een bedelaar - het begrijpt dat een structuur waardoor bedelaars worden voortgebracht, verandering behoeft.’

Het bijzonder pastoraat van het Wereldhuis, waar ik deze week afscheid van neem, kenmerkt zich door het geven van aandacht aan het levensverhaal van mensen. Niet alleen hun pijn en verdriet, hun onverwerkte verleden en hun schrijnende wonden, maar ook hun kracht- en inspiratiebronnen komen aan de orde. Wonden helen *niet* door er *zout* in te wrijven (het zout van de afwijzing, het zout van de argwaan, het zout van de vreemdelingenhaat), maar door die te verzorgen met het helende medicijn van de aandacht en het respect.

Maar dan ben je er nog niet. Het overkwam mij afgelopen vrijdag. Vroeg in de ochtend ging de deurbel. Het bleek een Afrikaanse man te zijn die vroeger naar het Wereldhuis kwam en wist waar ik woonde. Hij had inmiddels een verblijfsvergunning, een eigen woning, hij kon eindelijk aan zijn toekomst werken. Maar daarmee was hij nog niet los van zijn verleden. Vaak schrok hij wakker uit een boze droom. Ook overdag hoorde hij stemmen, zag hij mannen in legerkleding, die het op hem gemunt hadden. Hij staat al jaren onder behandeling voor PTSS. En in de nacht van donderdag op vrijdag was het kennelijk weer helemaal mis gegaan. Hij durfde niet meer in zijn eigen huis te slapen en was ’s nachts gaan dwalen.

Toen ik met hem meeging naar zijn woning trof ik een complete chaos aan. En omdat hij niet meer in zijn slaapkamer durfde te slapen, had hij in de woonkamer achter de zitbank een matras neergelegd en een veilig hoekje gecreëerd. Maar het hielp niet. De chaos in huis had te maken met de chaos in zijn hoofd.

Wat was wijsheid? Wat kun je doen als ‘mantelzorger’? Het duurde een tijdje voordat ik contact kreeg met de behandelaar. Zij bleek die dag niet te werken en stuurde een sms-je met het telefoonnummer van de crisisdienst. Na veel vijven en zessen mocht hij daar langskomen. Een moeizaam gesprek met een psychiater en twee artsen, omdat zij niet echt de Franse taal beheersten en hij niet goed in het Nederlands kon uitdrukken wat er allemaal in zijn hoofd omging. Ik speelde voor tolk (...) De behandelaars kwamen na twee uur tot de conclusie dat hij niet in aanmerking kwam voor een crisisopname. Hij moest ter plekke extra zware medicatie innemen en zou met een taxi naar huis worden gebracht. Ze beloofden hem dat ze hem zaterdag thuis zouden komen opzoeken, tegen tien uur ’s avonds, voor een nieuwe dosis medicijnen. Toen ik hem gisteren belde, klonk hij

opgewekt. Hij had geslapen als een kind. Maar 's avonds laat klonk hij even bang en gejaagd als voorheen. Hoe dát verhaal verder gaat? Het zal niet verder gaan zónder verdergaande zorg en aandacht. Want je kunt iemand niet in zijn eigen soep laten gaar-koken.

Als het in ons leven soms lijkt alsof God zwijgt, alsof Hij de andere kant opkijkt, kun je Hem er op twee manieren bij betrekken: O God, wat stelt mijn leven voor als *U* er niet bent? Waar loopt het op uit als *U* het niet in de hand houdt? Maar ook: o God, waar bent U als *ik* er niet ben? Laten uw handen gestalte krijgen door de onze. Dat is het spanningsveld waarin we staan. Elke dag opnieuw. Om er te zijn. Voor elkaar.